

כה אמר המורה חלק ג':

תקווה, יאוש ומוות

מהו המוות?

האם קיימת נשמה?

איש עייף ופצוע

הנמלט

האיש שביקש רחמי שמיים

האיש שמאס בחייו

הנוטה למות

מהו המוות?

מהו המוות? שאל המורה את הנוכחים, שהרכינו ראשיהם במבוכה. כה אמר להם המורה:

איש לא ידע ולא יודע מהו המוות. כל הסבר ספוג בדמיון וציפיות לב שאין להן אחיזה של ממש.

נוכחותו מובהקת. אין החיים חיים אלא על הידיעה שהמוות כאן, היה הווה ויהיה תמיד. אנו יראים את המוות, ומכאן אנו ממלטים עצמנו מפניו ומחפשים מקלט. לשם כך נחפש חמלה, חסד ורחמים, וננחם את עצמנו בדיבור פנימי משלים ומשכיח.

חלק גדול מזמננו אנו הופכים וחושבים על הרגע, אי שם בעתיד הרחוק שאולי לא יגיע, בו יבא לקחת אותנו או את אחד מיקירנו. בתוך תוכנו אנו מברכים על כי הוא אינו נוגע בתוך ביתנו ובנו, ומשחלילה נגע, מברכים ללא קול, על שאין הוא נגע באחר. לעיתים צלו מאפיל על חיינו, ולעיתים אנו לא חושבים עליו.

חלק גדול אחר מזמננו, אנו מתעלמים מצלו, ולעיתים משתדלים לשמוח, כי בשמחה, באושר מכל סוג, אנו חווים רגעים בהם הוא נעדר לגמרי, ואנו שמחים.

לעיתים הוא מעורר השראה, או אף עומק ומשמעות לחיינו. לעיתים מחרחר דיכאון ורפיון ידיים, ואנו מקוננים ללא קול, על שלא ניתן לשלוט בו, ולהסירו מסדר היום לתמיד.

לעיתים קרובות אנו חושבים על נצח, ואף מדברים עליו, כאילו הוא בהישג יד, גם אם אנו יודעים בתוך תוכנו שהנצח הנו זמני בלבד, וגם הוא נגרס תחת גלי הזמן, ונמשך כל עוד אנו חיים, ולא עוד.

המוות אינו אויב ואינו ידיד. המוות הנו חלק מובנה בהתנהלות הטבע, שלאור חוקיו וכלליו אנו פועלים ומופעלים. רק עיוור שאינו רואה אלא את עצמו בלבד, מנסה להפר אותם לשווא, תוך שהוא מסב לעצמו סבל מיותר, גם אם אשליות של שכחה או התעלמות, עשויות לרכך מועקות קיצוניות לזמן קצר.

המוות הנו גבול מדומיין על ידי עצמנו, שער יציאה מן העולם הידוע לנו, עולם נוכחי שחלקו מובן לנו באופן כלשהו, אם איננו מתאכזרים לעצמנו וחושבים בעמקות גדולה מדי, ומפרכים אותו לאבק, וכך מפוררים את משמעות חיינו כאן, השמחה והיצירה. אך בכל מקרה נמצא שאין משמעות רציונלית להשערות, דעות ואמונות על מה מעֵבֶר. יש להודות שהזכרון הקולקטיבי של הניסיון האנושי הנצבר מזה אלפי שנים ומאות דורות, מראה שאין טעם לשוב ולדוש בכך מחדש, וכל נסיון כזה נדון לכישלון מראש.

כדי להיטיב עם עצמנו, עלינו להכילו כחלק מובנה והכרחי מעתיד חיינו וחיי יקירנו והסובב אותנו. לא להניח לעבר ולא להניח מהצפון בעתיד לגרוע מהטוב שבחיינו כעת, וודאי שלא ינהל אותנו בהווה.

כדי להכיר את חלקו של המוות בחיינו, נראה שכל מה שנדע אודותיו ניתן למצות במספר נקודות, שאין הן אלא אמת ולא אמת, איש איש ומחשבותיו עמו. כך נניח ונרפה מעצם נוכחותו, ונשתדל לחיות לנצח כל חיינו, באופן המטיב והשלם ביותר שביננו מה שליבנו לוחש לבין בינת ראשנו.

נקודה ראשונה: כל אחד ואחת מאתנו יודע את הבלתי נמנע. בבא יומו במוקדם או במאוחר – ימות. איש לא שרד ולא שורד, מיוחד, נעלה, בר-מזל או מבורך ככל שיהיה. סבל גדול ומיותר נגרם בעצם המחשבה שה שני פנים סותרים, שאיננו מבחינים בהם: האחת שאנו צופים בנו כמתים, ומה ההשפעה בדמיונו וההשלכות על הסובב, והשני, שאנו מתים, אין לנו עוד כל חלק בעולם הנוכחי. הכל נותר, אם נותר, בראשם של אחרים שאינו חלקנו.

נקודה שניה : האני, העצמי, חושש, ובצדק, מתהליך הפרידה מן העולם והסובב. האם יהיה ארוך או באבחה, ביסורים קשים או בשלווה? בצער עמוק או בהשלמה ואף בחייד? לא נדע מדוע יהיה כך או אחרת, אלא עד שנגיע לשם, וכשנגיע - ממילא דבר לא ישנה.

נקודה שלישית : האני, העצמי, יודע בתוך תוכו, מכורח המחשבה והידיעה של קיום העצמי, שהוא לא הגוף המזוהה עמו במהלך חייו, גם אם הרציונל, הצלול לכאורה, מבטל זאת בימים בהם אנו בשיא כוחנו וברגעי אושרנו. המחשבה הפרטית, ללא כל קשר לעובדה שלא ניתן לאששה, מבהירה לנו שלאחר שהמוות מסלק את הגוף מכאן, נותר העצמי, ה-אני, גם אם אין לנו כלל תשובות לתהיות בעניין.

נקודה רביעית : לעולם לא נדע למי להקשיב: לרציונל הצלול לכאורה או ללב, שאינו מנמק ואינו מוכיח דבר, רק חש, מפוחד או שמח. הלב לוחש לנו שהאני, העצמי, יודע בתוך תוכו שהמוות מתמיד לצפות אי שם באופק עלום, ועצם ידיעה זו מרמז על הבחנה רציונלית מוגבלת וחלקית מאד של עצמנו את עצמנו. כך נוכל לדמות שכמו בשעת שקיעה, כשהכל מחשיך ונעלם מן העין, בו בעת זורחת השמש במקום אחר, כך נמצא גם אנו את עצמנו.

לעולם לא נדע מה נכון ואמת, שכן אין בעולמנו דבר שהוא נכון ואמת, ואין טעם בוויכוחים עקרים. נחיה בטוב כאן ועכשיו, נטיב עמנו והסובב באופן מוסרי והוגן, את החששות והדאגות נותר מאחור, ושבבא יומנו נשלים עם הבלתי נמנע ממילא, נחבק את המוות בהשלמה ונינוחות. כך נדע ונחליט, וכך נפחית את החשש מפני המוות, ונדאג לחיינו כאן, לטוב ולשלווה.

האם קיימת נשמה

אשה המתייסרת במחשבות על סופיות חייה וחי יקיריה, באה לפני המורה מתוך כוונה שתשמע ממנו אודות הנשמה. המורה הנהן, הקשיב ואמר:

הו אשה טובה, את מחפשת הסברים למצבים שעלולים לקרות, כמו סוף בלתי נמנע של חיינו כאן, ועל היעדר מוחלט של שליטה עליהם. לכן הגעת הנה כדי לבקש אישור שמהו ממך או מיקיריך, אינו נתון לחסדי החומר והזמן הסופיים. כך תבטיחי גם לעצמך שתזכי בחיים נצחיים.

אני חושש לאכזב אותך, שכן אין לאיש באמת מושג אודות "נשמה", וכל דיון תלוי בדובר, תפיסת עולמו, ובמאזין שמחפש נחמה והשלמה. אך יש מקום לדון בנושא, כדי להנהיר את המניעים לעסוק בכך, וכך אולי, ניתן להרגיע מעט את החששות והדאגות.

לשם כך, הבה נבחן ביחד מספר סוגיות:

כשאת אומרת "נשמה", את מתכוונת בודאי לאותה מהות אישית נצחית, מעין אישיות פרטית, שלא תלויה בגוף בה היא מוצאת עצמה. היא מוזכרת בכתבים עתיקים, ומרבית האנשים כיום מאמינים בקיומה, גם אם אין לנו כלים ודרך להוכיח זאת. על פי תפיסה זו, הנשמה הנצחית שוכנת בגוף החומרי, ובעת המוות, מות הגוף, היא מסתלקת ממנו, והולכת לדרכה.

אי אפשר להתכחש לדילמה התבונית, האם מדובר בדמיון לא מבוסס, משאלות לב כמוסות המשותפים לכל בני האדם, או שמא על דבר מה שרק למעטים לאורך הדורות הייתה נגישות כלשהי, מעבר לדמיונם האישי. לגיטימי לגמרי לטעון שיש משהו, את יודעת, או לפחות חשה באינטואיציה פנימית משלך, שאינך הגוף הזה, למרות שהדבר היחידי שניתן לייחס לעצמנו זה הגוף. אגב, יש שמבדילים את העולם הרגשי, המחשבות, יצירי הדמיון והזכרונות, ורואים בו מרכיב שונה מהגוף, שמכנים אותו נפש, אך בעקרון זה איננו פותר ואיננו מוסיף דבר שלא ידענו קודם, רק מעמעם ומבלבל במורכבות שלא מוסיפים להבנה.

את חשה בכל ליבך שקיימת מהות, זהות שהיא את – זהות אישית שקיימת מעבר לגוף שלך, לחומר ולזמן. אני רואה שאת מהנהנת בחיוב. כלומר, את שייכת לחלק גדול מהאנשים שמאמינים באופן שלא ניתן להמחשה והוכחה, שמהותם האישית אינה הגוף החומרי בלבד, אלא קיימת כישות עצמאית הנבדלת מהגוף. תחושה זו אמנם סובייקטיבית, ואינה ניתנת לאישוש, כמו גם לא להפרכה, אך מובנת ומקובלת בהחלט.

נמשיך מכאן ונשאל, מהו קשר הגומלין בין הנשמה שלך אל גופך? אנו מדמים שהנשמה שוכנת היכן שהוא בגופנו, אך אין לדעת היכן, כמו גם לא את גודלה או צורתה, כי היא איננה חומר, ואין לנו כל אפשרות לדמות לנו מהות ממשית שאיננה חומר, כזו שקיימת בנפרד מאתנו, שגם אחרים עשויים להבחין בה. כך גם אין לנו כל מושג כיצד היא פועלת עם הגוף. אנו מניחים, שהנשמה שלנו לא רק שהיא מצויה בגופנו, אלא שולטת עליו ומפעילה אותו. אומרים שהיא "רוח החיים" שבאפנו, אך לא באופן חומרי-מוחשי. גם אם נודה שמחשבה זו מאד עמומה ואינה ניתנת לאישוש או הפרכה, הרי כך אנו מבינים את האמרה שחיים הם, פשוטו כמשמעו, "כל עוד נשמה באפנו".

נודה על האמת: אין בידי איש הסבר מניח את הדעת, גם לא מידע מדעי מבוסס אובייקטיבי, אודות שליטתה של נשמה ערטילאית על הגוף - אותו "האני" האמתי המיוחס לה. עם זאת, אין כל פסול בעצם ההנחה שהזהות שלנו איננה הגוף שלנו, אלא "הנשמה", שהיא הווייתנו, המפעילה אותנו, או למעשה - היא העצמי הלא חומרי המנחה את פעולותינו. נראה שהנחה כזאת עשויה להיטיב עם חיינו, אם נקבע לעצמנו שאנו לא חיים כדי לקיים את הגוף, אלא הגוף קיים כדי לקיים אותנו בטובות עד כמה שניתן.

אכן, נמצא שיש יתרונות לקבל את הימצאות הנשמה בגופנו כמובן מאליו, ולגייס אותה כדי להתגבר על קשיים ומועקות. עצם הרעיון הגורס שיש שליטה מסוימת של הנשמה על הגוף והמתרחש בו - מקל עלינו בניסיון לשנות ולו במשהו את המתרחש לטובתנו. למשל, רצון ונחישות להתגבר על חולשה ומחלה, בהחלט עשוי לסייע לריפוי, גם אם לא בכל תנאי ולא בכל מצב, כי הרי הגוף איננו הנשמה, ויש להתייחס אליו עניינית ולא מתוך תחושה

שאובדנו הוא אובדנו. אנו יכולים במגבלות מסוימות למשל, "להחליט" שהעצבות שתקפה אותנו היא זמנית, ולא להיכנע לה, בידיעה שחלק מרכזי ברגשות של עצב עמוק, הוא פעילות בגוף ולא במהותנו. כך נעשה הרבה כדי לחפש מוצא מעצב עמוק או צער, ודאי במקומות בהם הוא נגרם כתוצאה מסיבות שהן לנו כל שליטה וכל יכולת למנוע או לשנותן.

עם זאת, אין להתעלם מחוקי הטבע הבסיסיים: כל הסובב אותנו, ודאי הגוף שלנו מקורו בחומר הכפוף לשינויים מתמידים בזמן, שהם היווצרות, השתנות מתמדת וכליון. למשל, ישנם רגעים במהלך חיינו, במיוחד לקראת סופם, שאין לנו שליטה על הנעשה בגופנו, לא משנה מה נחשוב, נאמר ונעשה. מכאן גם לא נכון להאשים את עצמנו בכל הזדמנות בה "ההגה" נשמט מידינו, כשהגוף אינו פועל כרצוננו, ומסב לנו סבל, ולא נכון לחשוב שניתן לתקן או להחזיר לאחור בכל תנאי ובכל מצב.

ונחזור לראשית השיחה: המושג "נשמה נצחית", מה זאת אומר – "נצחית"? אנו מניחים, אומרים לעצמנו ומהנהנים, שהנשמה היא אלזמנית, אלמותית, נצחית, ומכאן אנו מניחים שעצם הווייתנו, העצמיות שלנו, היא נצחית.

טוב ויפה, אך הבה נשאל את עצמנו, מדוע חשוב לנו לדעת שהנשמה, כלומר אנו, נצחיים? נכון, בהחלט אפשר להסכים שלתפיסת הנצחיות יש יתרון גדול: אם אנו מנהלים את חיינו מתוך תפיסה זו, ללא איום, חיינו עשויים להיות טובים ומלאים יותר מהחשש בו אנו חיים תמיד תחת צל המוות ממלא האימה. נכון יותר לומר שטוב לחיות לנצח כל ימי חיינו, כלומר- ללא חשש של אובדן, כי כך אנו מטיבים את איכות חיינו עם הרבה פחות איומים, חששות וסבל.

עדיין נותר להבהיר עוד עניין חשוב: מאחר ואין לנו כל מושג, ולו הקלוש ביותר על מה אנו מדברים באמת, עלינו להבהיר לעצמנו שזו אשליה לחשוב שנצחיות הנשמה היא קיום נצחי של המוכר והזכור לנו מחיינו בעולם הזה. תמימות היא לחשוב שנצחיות פרושה קיום האני שלנו כמו שאנו מכירים ויודעים את עצמנו. הגיוני הרבה יותר לסבור שידע וזיכרונות שנצברו בחיי האדם אינם נשמרים לנצח, ודאי לא בדרך שאנו חווים אותם כעת, בגופנו הנוכחי. הנחה כזו חשובה כדי לא להשלוח את עצמנו, שהמוות הוא שלב מעבר, בו אנו יוצאים מהגוף עם אותו מטען הרגשות, הזכרונות והידע שיש בנו כעת, ויכולים לרחף לכל מקום חופשיים ומאושרים. תפיסה כזו אינה משרתת באמת אותנו, כחיים כאן, ולא את יקירנו כשהמוות יפריד ביננו. במילים אחרות, אל לנו להניח ש"החיים ממשכיכים" אי שם, כפי שאנו מכירים וחווים כיום, ממש לא! תפיסה כזו איננה אמתית ואיננה משכנעת את ליבנו באמת. חשוב יותר הוא הלקח שניתן ללמוד מזמניות התהילה, הכבוד והשם. הזמן ממילא שוטף, משטיח ומשכיח כל. כמו האנשים שהיו כאן לפנינו, להוציא דמויות מופת, שגם הזכרון מהן שונה לגמרי ממה שהיה, לא נותר אחרינו על האדמה הזו דבר מה משמעותי. לא שם, לא מעשים, לא ידע שנרכש ולא זכרונות אישיים נשגבים ככל שיהיו. אחרי דורות אחדים נישכח גם אנו מכל לב, כמו אלה שלפנינו.

לכן נזכור תמיד, שבמהלך חיינו כאן, עלינו להתנהל באופן מושכל וצנוע. אנו, מעשינו והשפעתנו, יחלפו ממילא ברוח הזמן. אנו לא נשנה את העולם, לא נטביע חותם ממשי שלא ישכח, אך אנו יכולים וזכאים לחיות בו בענווה ובכבוד הדדי עם האחרים, ולעשות הרבה כדי להיטיב עם עצמנו. ננהל את חיינו בתבונה ובצניעות, בשלוות נפש ובהשתוות, בידיעה השטוב והרע בעולם אינם מוחלטים, הכל יחסי ותלוי בדרך כלל בהשקפתנו האישית. הכל צבוע בגווני ביניים שניתן לחיות עמם, ולבחור את אלה ההולמים אותנו. נשתדל לפעול במעשים כשירות למען סביבתנו בטוב ובחסד, להטיב את הווה, כי העבר עבר, והעתיד להתרחש ולהיזכר אינו נתון בידינו ואינו לנו.

לכי לשלום אשה יקרה, ומצאי נחמה והשלמה בעצם חייך. והנשמה? כך או כך, נתרכז בחיינו אלה, ובבא יומנו, אם וכאשר נגלה שישנם דברים שלא ידענו אלא אחר הסתלקותנו מכאן, נשמח לקבלם ולהכילם, אך לזכור שלא יהיה למי לספר זאת.

איש עייף ופצוע

איש מיואש ופצוע נפל בדרך. מיהרו והביאו אותו אל המורה ששהה בצל גבעה בשעת דמדומים. כך אמר לו המורה:

נראה ששבעת ונתת מנוחה לעצמותיך העייפות מהדרך הארוכה בה הלכת. שאלת כיצד ניתן להפיג את העצבות, היאוש והסבל, כדי שתראה את העולם באור שונה.

נראה שצדקת כשאמרת שגופך נתון בכבלים שאינם ניתנים להתרה, אך התכחשות להם לא פותרת את המועקה, ההפך. אתה נתין בעולם, ואכן גופך כבול לזמן ולכוחות הטבע המאחדים והמפרידים, הגורמים לסיבה ולתוצאה מכל מעשה שעשית ותעשה בימי חיך. אתה אחד, והעולם עצום, ללא התחלה וללא סוף. אך כן תוכל להתערב באיכות חיך גם אם לא תשנה את העולם, וודאי שלא תגבר על כוחות הטבע, לא על הזמן ולא על עקרון הסיבה-תוצאה, שכן לכל מעשה שלך - יש השלכה עליך ועל הסובב אותך.

אתה כבול מהיום בו נכנסת לעולם במעגלי עצבות ושמחה, באהבה ותיעוב, במחסור ובשפע, באושר ובסבל, וכנתין נאמן בעולם, עליך להשלים עמם. אין כל הכרח להתמסר אליהם, ומצד שני - אם תבחר שלא להשלים עם המגבלות ולא לציית להן, לא תוכל להשתחרר מהן. אינך המושל, אינך המנהיג, אינך השולט, אתה אינך גופך, אתה מעבר לו, אך גופך נתון למגבלות החומר. עם זאת, בידך הבחירה אם להפוך מאדם מאושר לאדם דאוג, חושש, כואב עייף ומלא עצב, וכך גם ההפך. בכל מקרה, בבא היום, יום כלשהו שלא ניתן לבחירתך או שליטתך, יוסרו מעליך כבלי הזמן, חוקי הטבע, הגורם ונגרם. רק אז, כח סבורים חכמים, תהיה חופשי לגורלך.

נכון לך להיעצב לעיתים, לכאוב ולהצטער, גם אם אין אתה רואה בזאת תוחלת. ניתן וראוי לנקות את הרוח הלא טובה שאינה מיטיבה לגופך, ולצורך כך אינך חייב להכריח את עצמך להתעלם מקשיים ומועקות, ואין כל רע בעצבות וקיינה זמניים.

ציית לטבעך. כוחות הטבע הם כבלים בעיני אלה שסבורים שאנו, בני האדם, נשגבים ועילאיים מעל הטבע. כך או כך, הגבלות אלה לא ניתנות להפרה. אין בהם טוב או רע. לא עומדים אחריהם עין צופיה ומאיימת, לא שיקול, לא רצון ולא רגש, וודאי לא נטירת טינה ולא הרעפת חסד. אין בהם יוזמה ואין בהם מניעה. הטבע נוכח, ואתה חלק ממנו, הם הגוף שלך, שאין לך חלק בהיווצרותו, וכך גם בסופו. לכן יש להמשיך את החיים כל עוד הם כאן, אל תאיץ את הפרידה שלך מגופך, ואל תסבור שניתוק מהחומר, הלקאה עצמית יועילו, ולו במשהו, לתחושת אושרך.

המחסור, הכאב, הסבל ועגמת הנפש הם שלך, כפי שאתה יוצר בדימויך. אין כל גורם חיצוני שמכוון את תחושת החסר. כך גם שפע ושמחה הם שלך, ובעקרון אינם מושפעים מכל גורם חיצוני. אתה כאן והם כאן.

אל תקווה לטוב ואל תחשוש מרע, גם אם אין דבר קשה יותר מליישם זאת, כי זו נטיה טבעית הטבועה בכולנו. אל תִּטֹר ואל תיעלב. כבודך הוא שלך ואיש לא יפגום בו אלא אם אתה בוחר להרגיש שכבודך נפגע ונפגם.

אתה, כמו גם האחר, בעצם כולנו, כבולים באותה המידה באותן שלשלאות של הזמן, של חוקי הטבע, ומכאן גם הנטיות הטבעיות לחמוד כמו גם להיעלב, להיפגע ולכעוס. אינך טוב מאחרים ואינך נחות מהם. אתה והם חלק מהעולם. אך עליך להקפיד לחיות את חיך, לא את חיי האחר, יהיה מי שיהיה.

הזן את אש היצירה, את היצר, את האהבה הכל מתוך כוונה טובה. עשה טוב, מחל, חבק, תן לאחר במידה המתאימה לך ולא מתוך ציפייה לגמול. ברגע שאתה מצפה לגמול - שמטת את מהות הטוב שבמעשה.

אל תצבור זכרונות סנטימנטליים מעיקים, אל תתעצב כאשר אינך יכול לעשות או להשיג דבר מה שנדמה כי נחוץ לך. מעשים טובים ורגעי זמן של יצירה אהבה ושמחה אינם ניתנים לצבירה. יש לממשם כל יום מחדש.

יצירה, אמונה, תקווה ואהבה, הם הַלְבִּינִים בהן תמלא את הרגעים החולפים. בנה את חייך עד תומם כבנאי שאינו פוסק ממלאכתו, גם אם אתה יודע שכוחות הטבע לא ישתנו, הכבלים שעליך לא יישברו, והנצח אף הוא יחלוף.

אינך חסר דבר, אינך בעל דבר. אל נא תהיה נשלט. אתה חי כאן ועכשיו, ועשה את הראוי והנכון לטובתך.

חִיָּה את הרגע ואת השעה, ובו בעת נהל את חייך בעיניים פקוחות. אל תביט לאחור אלא לשם מניעה מלחזור על מעשים שהרעו לך ואלה המשפיעים לא לטובה על התנהלותך בהווה. צפה תמיד לעשות מעשים שיטיבו עמך, בתנאי שלא יפגעו באחר. לשם כך השתדל להיפרד מלדבוק בזכרונות שלא תורמים להמשך חייך, ורק עוצרים מבעדך ללכת בדרכים חדשות. את העצב, הסבל והמכאוב, השאר מאחוריך, הם אינם חלק ממך אלא אם תניח להם להיות כך.

תמיד ראוי בכל מצב למצוא טוב. הקשב! אולי תמצא בקולות שהעולם מהמהם ללא הרף, דבר מה שיתן בך השראה לעשות טוב.

אינך ילד, אינך צעיר, אינך זקן, אינך נוטה למות. נְצוֹר, שמור וְלִבָּה את אש המעשה, היצירה, האמונה, התקווה ואהבה. חִיָּה, חִיָּה, חִיָּה לנצח כל ימי חייך. לבה את אש הנצח כל חייך.

אהוב, חתור לידע ולשלמות, אף שאתה יודע שלעולם לא תשיג הכל במלואו.

לך לדרכך איש יקר, ומצא את הנכון והטוב עבורך לעוד ימים רבים.

הנמלט

איש שפשע נמלט מביתו ונתפס בדרך. הביאו אותו בפני המורה, כך אמר לו המורה:

הו איש שפשע. חוטא אתה בעיני עצמך, וודאי בעיני אחרים.

נתעלם לרגע מהרגשות העזים המציפים אותך, כמו חרדה וחרטה ונשאל: ממי ברכת? הרי אתה בורח לשווא, שכן מעצמך אינך יכול לברוח. כל העולם צופה בך בכל אשר תלך, ובכל אשר אתה עושה. השמיים מלמעלה, צוקי העד, העמקים, הים ומחילות האדמה, בכל מקום ומקום, כל איש שתפגוש, כל עץ שתחתיו תנוח, הכל רואים אותך.

פשעת, למרות שבתוך תוכך אתה מבין ויודע שעוולת עוד לפני המעשים. אתה יודע - שלו באמת רצית, היית מונע זאת. נכון, תמיד אפשר לומר שפשעת מסיבות רבות, החל מקשת גוונים של רגשות אפלים כמו כעס, קנאה, חמדנות, נקמה, אלימות, עיוורון לרווחת האחר, וכלה בהאשמות של אחרים ובהתקרבות. גם אם תתרץ לעצמך, ותניח שהקטא שעשית היה בשוגג, מתוך פיזור הנפש, מתוך אי הבנה שלך את המתרחש- הרי גם אז עשית מעשה שלא היה צריך להיעשות, והתוצאה היא שפגעת באחרים.

חטאך אכן חמור, הבנת ואף הסכמת על כך, ואתה מתייסר באשמה. אך הדרך בה אתה מתמודד עם תוצאות מעשיך לא מועילה, ההפך. לא תיבנה מכך ולא תירפא, לא תעשה טוב לעצמך, וודאי לא לאחרים, אם תוסיף לטפח אשמה על החטא שחטאת. אשם כזה הבריח אותך ליער. מה חשבת שיקרה? האם היער יסלח? האם מישהו יחמול ויסלח לך? האם החטא ימחק וישכח? האם הנפגעים ואנשי המקום יסלחו וישכחו מה שגרמת?

האָשָׁם שאתה מתייסר בו, לא מוסיף ולא מרפא, אם אתה עסוק בהלקאה עצמית, חיבוט עצמי והיטהרות מדומה, כמו "לא יכלתי להתגבר על עצמי/ זה היה גדול ממני/ הייתה לי ילדות קשה". לעומת זאת – טוב תעשה אם תראה בכך לקח ולימוד עצמי, כיצד להתגבר על רצון זדוני שמחלחל בך, התגברות ומניעה מלחזור ולחטא.

התייסרות בדיעבד, אחרי שעשית מעשה שאסור היה להיעשות, או בקיצור- לפשוע, היא צידוק כוזב לחולשותיך והעצמתן, במקום התנערות מהן. כך גם בריחתך מאחריות והתמודדות. תוסיף רחמים עצמאיים על חשש מפגיעה בשמך וחשש מפני העונש הצפוי לך, וכך תגלה שאין בך כל עניין אמיתי להחליץ מדשדוש חסר תכלית במי אפסיים, גם אם תספר לעצמך אחרת. גרוע מכך- בכך לא תמנע את החטא הבא שלך. זהו מרשם להרס עצמי, שביכלתך לעצור זאת, אם תתאמץ ולא תרפה בגלל רפיון הרוח שלך.

לשם התמודדות עם תוצאות מעשיך אתה מגייס את האל. אתה טוען שחטאת כלפי האל. אך בכך אינך מביע חרטה אמיתית ולימוד לקח! החרטה, כמו גם לשאת את שם האל לשם כך, משרתת את עצמך בלבד! אינך חש צער על הפשע שעשית, ולא על הנזק שגרמת לאחר. טוב היה אם היית חושב על חוקים עליונים לפני שעשית את המעשה! זו דאגה כוזבת ומתן חשיבות מופרזת לעצמך, אגו כוזב שיש להעמידו במקומו, וגרוע מכך: בתוך תוכך אתה סבור שהעונש מידי שמיים שאתה מצפה כביכול, מעורר כלפיך רחמים והקלה בעונש הארצי שמחכה לך.

שים לב: אתה מקונן על כך כשאתה חוטא כלפי השמיים, מפר את כללי המוסר, אך אתה חוזר על אותה דרך המובילה אותך למעשה הרע: אינך חושב על האחר, גם לא על האדם שפגעת בו, אלא על אומללותך!

הרע שאתה עושה הוא פשע מעשי ידיך, פגיעה באחר, בחברה ובסביבה. לעומתו, הטוב לעולם עומד, אינו נפגם ואינו משתנה. לא פגמת בטוב בין אם אתה מפר כללים, או מציית להם ללא תנאי, בין אם אתה קיים כאן, או איננו. פשוט עשית רע במו ידיך, לכן עליך להתמקד בתיקון הקלקול שאתה עשית, לשנות את הדחף לפגוע, וודאי לא לשוב ולפשוע בשנית. לא לחפש סיבות חיצוניות שגרמו לך כביכול לעשות רע, לא להתבוסס באשמה ולא לקונן על עצמך. זו דרך שלא מובילה לשום מקום, אלא מנציחה את הקיים, את הרע שבך. אין בכך שום תיקון.

קח אחריות על מעשיך! פיזור נפש, אי הבנה או אי-כוונה, אינם פוטרים אותך מהצורך החיוני לקחת אחריות מלאה על התוצאות. חרטה מדומה היא לחשוב שפגמת בעולם, שהפרת את כללי המוסר. הנפגעים ממעשיך הם אלה שפגעת בהם, לא בעולם ולא בטוב שבו. הדבר הנכון לעשות, הוא לצמצם את הנזק שנעשה כבר. לא לקונן על מר גורלך, או להתמקד בדאגה לתדמיתך. חזור איפה לביתך, קח אחריות מלאה על מעשיך, בטא חרטה כנה, ושא בתוצאות, בעונש שיוטל עליך, כולל פיצוי הנפגעים במידת האפשר.

לאחר זמן, שתשלים עם תוצאות מעשיך, והחברה תשלים עמן, ראה תמיד כיצד להיטיב, כיצד להימנע מחטא, לא בשוגג וודאי לא מתוך כוונה או אי שליטה על מעשיך. קח את המעשה הלא ראוי שעשית, ואת הבריחה כתוצאה מכך מאימת העונש, את האשמה והרחמים העצמאיים. שזור כל אלה לשרשרת, ובחן אותם היטב. אלה המלכודות והבורות, שעליך להימנע שלא תיפול בהם שוב, עד שייעלמו כליל.

שא בתוצאות חטאך, תוך שאתה מסב את הכעס כלפי השובב אל הבנה פנימית, הפנמה: עשיתי רע. נאחל לך מעתה ואילך תחייה את חייך בהם אתה בוחר נתיב של טוב נדיבות וחסד ללא פשרות.

האיש שביקש רחמי שמיים

איש ביקש להקריב את העז היחידה כדי לזכות ברחמי שמיים ולפייסם. כה אמר לו המורה:

איש יקר, אתה מבקש להקל על המחסור והסבל שלך ושל משפחתך. האם אתה סבור שבהקרבת העז היחידה שברשותך, תִּרְצָה את שוכני השמיים, שעד כה נמנעו מסיבות שונות להרעיף עליך מחסדם. הו המבקש רחמים, כמה אתה טועה!

ליבנו אתך על הכאב והמחסור בהם מצויים אתה ומשפחתך, אך מדוע אתה סבור שאם תיתן את המעט שברשותך ישתנו חייך? אמנם יתכן ותחוש התעלות בהקרבת העז שברשותך, אך ילדיך יחסרו את מעט החלב שזכו לו עד כה.

שום טובה לא תרד על הארץ לכבודך, נתינה והקרבה לשם חסדי שמיים לא תשנה ולו במשהו את חייך. בעצם הנתינה שלך אתה טועה, ודאי אם מדובר בויתור על צרכים חיוניים.

הו המבקש לפייס את האלים, האם מוטל עלינו כאבות אבותינו, לרצות את האלים כדי לזכות בחסדי שמיים? האם האלים ובני האלים ינטרו, או אף יענישו אותך על שאין הם זוכים לקורבנות ותשורות הולמות? מאין לנו כל זאת? מאין לנו שאי-שם בשמיים שוכנים אלים ובני אלים שמצפים מבני האדם שיתרפסו בפניהם? האם נשמע לך סביר שאם לא נתחנף וניתן לאלים את מה שחיוני לילדינו, אז ניפגע? זו קדושה? זו התעלות הרוח? אלה האלים שהם מקור ההשראה, החסד, הנדיבות וקורת הרוח?

הו המבקש לפייס את יושבי השמיים! נתינה, הקרבת חלק מרכושך לאחרים, היא הכרת תודה על כך שאתה זכית וקיבלת. בימים קדומים, אבות אבותינו השתמשו בהקרבת חיות ומתן תשורות למיניהן כדי לפייס את האלים כמו גם להודות להם על הטוב. כיום יש בידנינו הבנה מחודשת של ערך אנושי זה כדי ליישמו בפועל. נתינה היא וויתור על דבר המצוי ברשותך, או אף שירות כלשהו לאחר. אך נתינה היא גם תשומת לב לאחר, מענה לצרכיו הדחופים ביותר, ומעל לכל, אמירת תודה על כל הטוב שאנו זוכים לו בחיינו.

מכאן נבין שנתנה לשם גמול, רווח אישי, כמיהה לחסד לעצמך, איננה נתינה. נתינה במובן חובה, דבר שעלי לעשות כדי לזכות בטוב, איננה נתינה. אנו משלמים עבור שירותים ומוצרים, מתוך כוונה לקבל בתמורה את מבוקשנו. אנו משלמים מיסים כדי להבטיח ביטחון ורווחה בחיינו. זו וגם זו אינה נתינה. כשנתינה הופכת לכלל, חובה או מצווה, היא איננה נתינה! צדקה לא תציל ממוות, והנותן מתוך תקווה זו, לא מרחיק את המוות, לא מציל דבר, ודאי לא את עצמו.

נתינה מתוך רצון וכוונה, היא אמצעי להתעלות. נתינה נאותה היא הכרת תודה לסובב, לעולם בו אנו חיים. אנו נותנים כדי לעשות טוב למישהו אחר ללא ציפייה לרווח כלשהו. אין בנתינה נכונה הבטחה לגמול ולחסד. אך עצם הנתינה מהווה השראה לשמחה, להיטיב עם הסובב, ולראיית החיים באור חיובי יותר.

נתינה נאותה היא הכרת תודה על הזכות להיות מי ומה שזכינו להיות, ואם נגזים אולי בניסוח – נתינה היא הכרת תודה על האירוח לו אנו זוכים כאן ועכשיו בחיינו בעולם הזה. נדמה את הדבר לסגירת מעגל של קבלה ונתינה: אנו זוכים לקבל מהעולם, והכרת התודה היא נתינה למישהו אחר הזקוק לדבר שאתה נותן, כלומר הכרת תודה לעולם.

ככל שנעסוק יותר בנתינה, נמצא יותר ויותר את היופי בכל. עצם הנתינה היא הכרת תודה על שזכינו ביכולת לתת, לסייע, לתמוך גם בזר גמור, שהוא מצדו חש ולו לרגע, הכרת תודה וידיעה שאין העולם שרירותי כפי שהוא נראה לעתים.

נתינה היא הזדמנות להרעיף חסד לאחר, שיחווה רגע של נחת והקלה. נתינה היא מרשם לנחת רוח, לנינוחות, להבהרה שאין אתה או האחר מרכז העולם. אין כל צורך, ויש בכך אף פגימה של ממש, להתרברב בעצם הנתינה רק כדי למצוא חן בעיני אחרים. אך בידנו להעניק חסד, כבדרך אגב, במחווה יום יומי.

הו, המבקש לפייס את שוכני השמיים! הִיָּה כל כולך, בחלק הולך וגדל מזמנך נתון לנתינה, כדי לשמש כלי המעניק חסד לאחרים. בעצם הוויה זו, תעניק ותזכה בביטחון הולך וגובר

בדרכו של עולם, תחושה הכרת תודה על מה שהנך, היכן שהנך, על הזכות לעשות טוב, לתת. או אז לא תזדקק באמת לחסדי שמים, שכן תראה עצמך בשרשרת אינסופית של נותנים ומקבלים מהעולם אל העולם.

אך בבקשה ממך, לטובתך, אל תעסוק בנתינה לשמיים, זו ברכה לבטלה. השמיים אינם זקוקים לתשורות שלך. הם היו לפניך ויהיו אחריך אתך ובלעדיך. אל תתחנף, אל תשחד בתשורות, אל תצפה לרווח על חשבון אחרים, ודאי לא להרוג בעל חי כדי להציג את מסירותך והתרפסותך. אין עוול גדול מכך!

נתינה של אמת היא מודעות של שירות נאמן לסובב, נתינה לנזקקים לה. שירות המושתת על נתינה ברוחב לב, לא בסגפנות, לא בויתור על צרכים חיוניים לך, ומצד שני לא בקמצנות, וודאי לא בפזרנות וראויותנות לקבלת כבוד והערכה. נתינה נכונה היא שירות מדוד והולם את הצרכים שלך כנותן, בהלימה לאלה של המקבל. אל תפגע בצרכים הבסיסיים שלך ושל משפחתך בעצם הנתינה, זהו ויתור מיותר ופוגעני. כשמצבך ישתפר מעט, תוכל תמיד לתת כפי יכלתך, אך לא לשמיים אלא לאחרים הזקוקים לכך.

לך לדרכך בטוב איש יקר, ויחד נקווה שתזכה בטוב ובשפע, שחלקו כאמור כאן, ינתן לסובב בהכרת תודה על מזלך ששפר.

האיש שמאס בחייו

איש שמאס בחייו, עזב את ביתו בציפייה למות. הביאוהו לפני המורה, שאמר לו כך:

בחרת למות, כי חייד קשים מנשוא. אינך רואה תכלית, לא אור, את או סימן שחייד ישתנו ויטיבו עמך. כך מצאת את עצמך מקונן על גורלך ובחרת לחשוב על עצמך בלבד, תחת ההנחה שאתה משמיע ללא הרף, שגורלך אינו בשליטתך. בחרת להניח מאחור את גופך ואת חיידך. בחרת לערוק, לנטוש את העולם, כי הוא אינו מתגמל אותך במידה הראויה בעיניך.

אכן, המחשבה שעליך להרפות ממקור הסבל והמועקה שלך היא נכונה, אך המחשבה שמוות, פרידה מהחיים – היא הפתרון, שגוייה! הרפיה, הפסקת האחיזה, אינה בהכרח קץ החיים, פרידה לתמיד. הרפיה ממקור הסבל, משמעותה לעשות הכל על מנת לא להמשיך את אורח החיים שמסב לך סבל ועגמת נפש. לשם כך עליך לחפש חלופות למצבך הנוכחי, לזווג, לנצל קשרים עם אנשים אחרים כדי לסלול לך מסלול מתאים למידותיך. לעומת זאת, פרידה מהחיים כפתרון, איננה הגיונית, איננה קבילה ואינה מוסרית!

אינך יכול לדעת היכן תמצא את עצמך אחרי שאתה מוותר על גופך, על חיידך. האם הוויתור על חיידך היא החלופה הטובה והמועילה ביותר עבורך? מאין לך שבכך יתמו כל צרותיך? ומה עם יקירך שישאו בתוצאות בחירתך זו? לא רק שאתה מוותר עליהם, אינך מגלה כל חמלה על רגשותיהם.

כרגע חייד קשים ואתה מיואש, אינך רואה את האור. אינך רואה כל מטרה לקוות ולשאוף אליה - בחרת בפתרון פחדני ובלתי מוסרי. לא לשם כך נולדת! לא הגעת לעולם כדי לערוק ממנו בטרם עת. זהו וויתור של העצמי שטבול ברחמים עצמיים, וויתור על מציאת הפתרון כדי לצאת מהמקום הנמוך בו אתה מצוי.

ככלל, הכניסה לחיים והפרידה מהם – אינם בחירה ואינם בשליטה. מאחר ואתה בעיצומם של חיידך, ודאי לא בסופם, חשוב שתדע ותבין שחובתך המוסרית כלפי עצמך והסובבים אותך, היא לחיות במלוא העצמה וההשקעה, כל עוד חיידך לא מיצו את עצמם, ובגופך מצוי עדיין כח חיות ספונטני. אין בידך המותרות ולא הסמכות להחליט אחרת.

אמנם התברכנו בתבונה מרשימה, אך היא מותנית בנוכחות מושגים של חומר וזמן, ורק באמצעותם היא פועלת. ברגע שתחרוג מגבולות גופך, תחרוג מתשתית הקיום החומרית, מכוחות של חומר וזמן הפועלים ביניהם, אין כל דרך חזרה. לכן גם אין בנמצא תשובות לתהיות, או להנחות שאתה מניח, שאם בחרת במוות, בחרת בדרך חדשה, הנמצאת מחוץ לחיים שאתה מכיר בעולם החומרי, כולל זו שתטען שבכך יתומו סבלותיך ללא קשר מה יוותר מתודעתך. כל דיון, דיבור, דרשה, טקסט או טכס אודות קיום שלאחר המוות, חסרי משמעות מוחלטת, אשליה והטעייה. אין בידינו כלים לדעת מה האמת באשליה זו, שכן עצם ההוויה של חוץ זמן וחומר, איננה אפשרות בעלת משמעות. ישנן רק ציפיות הלב, נוסטלגיה ודמיון רדוד שמוליכים אותנו שולל, שכן הבנתנו מוגבלת לעולם החומר בלבד, ורק לו.

נכון, איננו יודעים, אין לנו תשובה לשם מה אנו כאן ולשם מה הסבל והמועקה. כדי לחיות עלינו להשקיע, להתאמץ ולשם כך לסבול לעתים קרובות. כך נחוה אי נעימות, תסכול ואף כאב. לשם כך עלינו ללמוד את הגדולה שבמשימות חיינו: למצוא משמעות, משהו להיאחז בו, גם אם "משמעות" ו"ייעוד". אלה מילים בלבד שאינן מבטאות כעת את תחושתך הפנימית, במצבך הנוכחי, שנראה לך ללא מוצא.

אך אנא, עצור לרגע! אתה יודע גם יודע מה הנכון לך ולסובבים אותך, אך בחרת להתחמק ולא לדעת. עליך לקום מהמקום של אי עשייה, רפיון רוח, הרפיה וויתור, ולהתחיל לחשוב כיצד יש לשנות את המצב הקיים, ודאי לא לוותר ולא לברוח למצב בו אי אפשר לחזור ממנו. עליך לשקול כיצד לפעול באופן המיטיב יותר עם עצמך, כולל החברה והמקום בו אתה מנהל את שגרת חיידך, מתוך ידיעה שתבחר דרך חדשה שדורשת פעולה ומאמץ גדול. עליך להביט סביב בעיניים אחרות, לראות מה עשית עד כה, החל מבני משפחתך, עיסוקים שעסקת בהם, מהלכים חיוביים שגרמת לפעולתם, ולראות גם את היפה והמלבב סביבך,

במקום להתמסר לעצלות, מורד הלב והוויתור הנוחים לכאורה, ומהם אל החושך והעצבות. דמה בנפשך כיצד להיחלץ מהמצב אליו נקלעת שלא בטובתך. לשם כך לחפש עיסוק אחר, לחשוב על עניין שלא חשבת עליו עד כה שניתן לממשו, לעסוק בו מתוך הנעה פנימית, שעשוי אף להסב לך שמחה וסיפוק.

הוא איש שמאס בחייו. קום, התנער, והשלך מעליך מחשבות הבל אלו של נטישת החיים, מתוך רפיסות ופחדנות, והתעלמות גמורה מהסבל שאתה עלול לגרום לאוהביך. החיים מציעים לך שפע רב, אך עליך להושיט אליהם יד, לא לוותר, וודאי לא לברוח. קום וצא אל העולם, אך הפעם עם תקווה וחיוך, וראה טוב במעשי ידיך ובכוונותיך, גם בימי סגריר, ועוד תזכה לראות גם את האביב.

הנוטה למות

אדם נוטה למות הובהל אל המורה אשר ישב בצל גבעה בשעת דמדומים. כה אמר לו המורה:

פרות עמלך נאספים לאט.

לְקַט מראות, פנים, קולות, שברי רגעים מרצדים בים השנים שהותרת אחרֶיך.

ראה את מה שעשית, את כל פרות עמלך, כי טובים הם.

ראה את אותם אנשים שהסבו לך סיפוק ושמחה, ואת אלה שהסבו לך עגמה ותסכול, שכן אלה תלויים באלה.

ראה מה למדת, מה השכלת, מה ראית ושמעת, צפה בכל החוויות וההוויות שזכית בהן.

ראה במה שמחת, ראה את כל שאתה מותיר אחרֶיך.

ראה, כי עשית הרבה, ואהבת הרבה, ונאהבת.

אל תייסר את עצמך על דברים ששגית בהם, את אלה שלא עלו יפה בעיניך, שכן צִנְתָּ לחוקי הטבע, לאירועים הגורמים והנגרמים, לטוב ולרע. לא על כולם הייתה לך שליטה באמת, וגם כשסבור הִיִּיתָ שְׁקִיִּתָה, לא תמיד ניתן היה באמת לשנותם כרצונך, אלא בדיעבד.

הרפה, אל תטרח, אל תתאמץ, אל תחפוץ, אל תבלום, הרפה, הרפה.

נְשֹׁף, שְׁאֵף, שחזר את הרגעים בהם התכוונת ורצית, את הדברים אשר עשית, המעשים, הנשגבות, החרטות, האכזבות. אסוף את החסדים והברכות שגמלו לך, את האהבות שאהבת ונאהבת ואת אלה שהרעפת על אהוביך.

ארוז הכל, הנח על המדף והרפה. אתה הולך הלאה.

הנח לגוף לעשות את שהוא יודע ויכול, הרפה ממנו. ציית לרוח הזמן הגדולה המעבירה דף, כפי שהעבירה את כל דפי קודמך כולם, ללא יוצא מן הכלל, והנה גם הדף שלך מתהפך, צל עובר.

הנח לגוף לציית לכוחות הטבע, שיעשו בו כמו בכל גוף אחר שהיה כאן לפניך, ללא יוצא מן הכלל.

הנח ליקיריך, בני משפחה, חברים, אנשים שעמם הטבת, ואלה שהטיבו עמך.

הנח להם לחלוף מול עיניך. יחל להרפות מהם, שכן הם יִנְתְּרוּ כאן, ואתה הולך הלאה, בכפוף לחוקי הטבע המוחלטים שאינם ניתנים לשינוי.

יִחַל שיקירך יניחו לך. לטובתם יניחו לך, כי רק כך צערם יפוג. יִחַל שהגעגועים אליך ירפו מהם לאט, והעצב יתפוגג, שכן חייהם לפניהם, ואתה סיימת אותם.

נְשֹׁף, שְׁאֵף, הנח לניחוח סנטימנטים של 'היה' להתמוסס. היה ולא עוד.

מה שעשית - נעשה, ומה שלא עשית - לא נעשה. לעולם הרי לא נדע אם היה זה לטובה או לרעה, ובכל מקרה, מי ישפוט זאת? מה שחשוב בְּעֵינֶיךָ, כך היה, נכון שהיה כך ולא אחרת.

עצום עֵינֶיךָ. גופך עצוב, שכן נפרד אתה ממנו. הוא נשא אותך היטב, ובזכותו זכית ויצרת ועשית ואהבת, ואהבת.

גופך היה הגשר שעל פני ימת חייך, כסירה שחתרה במרץ ושירתה אותך היטב, ועתה הגיעה לגדה שממול. הנח לו, אין בו עוד צורך.

עוד מעט יפסק משב רוח הזמן כליל, ומשקל גופך יעלם. אין יותר מעשים, אין חרטות, אין מחשבות, רצונות, תחושות לא נוחות. הכל נותר מאחור, הכל נמוג.

הנך חולף בזהר שלוקח אותך הלאה משם.

אל תביט לאחור. געגועיך תמו. היישר מבטך אל האופק, בו מפציע זהר מופלא שלא ראית כמותו.

נישא ברוח הזמן השׁוֹכֵכֶת, חסר משקל, חסר תחושה. דממה מלחכת את שיירי הזמן שעצר מרוצו, וְתָם. אדוות גלים של זְהַר לוקחים אותך הלאה, הלאה.

הרם מבטך להמשך המסע, הלאה הלאה מכאן.

נאהב ואוהב התמסר לחיבוק הזְהַר המטיב של הנצח.

היי שלום איש יקר ואהוב.